

Currículo do segundo ciclo Infantil

ÁREA: COÑECEMENTO DE SI MESMO E AUTONOMÍA PERSOAL.

Nesta área trátase de desenvolver o proceso de construción persoal en que resultarán relevantes as interaccións de nenas e nenos co medio, o crecente control motor, o desenvolvemento da conciencia emocional, a constatación das súas posibilidades e limitacións, o proceso de diferenciación das demais persoas e a independencia cada vez maior con respecto ás persoas adultas.

O coñecemento propio é un proceso permanente e continuo na vida das persoas que involucra diversas dimensións interdependentes. Estas comprenden aspectos tan importantes como o desenvolvemento e a valoración propia, a autonomía, a identidade, a convivencia cos outros...

Contando con estes aspectos, esta área de coñecemento e experiencia fará referencia, de forma conxunta, á construción gradual da propia identidade e da súa madurez emocional, ao establecemento de relacións afectivas coas demais persoas e á autonomía persoal como procesos inseparables e necesariamente complementarios.

O autoconhecimento fórmase en gran medida pola interiorización das valoracións positivas ou negativas que proceden das interaccións sociais cos iguais e coas demais persoas, polo que depende do tipo e calidade dos vínculos afectivos que se establecen coa nai e/ou co pai, a familia e outras persoas que son significativas. Vaise así configurando a autoestima e a propia identidade, o que posibilita o logro progresivo da autonomía. Na construción do coñecemento propio interveñen diferentes factores, como a imaxe positiva propia e os sentimentos de eficacia, seguridade e autoconfianza. Tales sentimentos deben contribuír á elaboración dun concepto propio axustado que lles permita ás nenas e aos nenos percibir e actuar conforme as propias posibilidades e limitacións.

A autonomía está estreitamente vinculada con procesos que se inician desde idade temperá e que durante os primeiros anos se manifestan, tanto na capacidade de explorar, aventurarse e actuar, como no exercicio de opinar, propoñer, contribuír, escoller, decidir, autodirixirse e autoxestionarse, convivindo con outras persoas e educándose en valores socialmente compartidos.

Os contidos educativos que atinxen a esta área agrúpanse en catro bloques, que non son unidades independentes, senón que deben visualizarse de forma inclusiva e relacional, xa que comprenden aspectos que se conteñen e vinculan uns cos outros, e mesmo non poden ser traballados separadamente dos contidos do resto das áreas. Faise, polo tanto, imprescindible un enfoque global e significativo das situacións de ensino e aprendizaxe. Estes bloques de contidos son:

• Bloque 1. O corpo e a propia imaxe.

Ao longo desta etapa educativa as experiencias das nenas e dos nenos co contorno deben axudalos a coñecer global e parcialmente o seu corpo, as súas posibilidades sensitivas, perceptivas e motrices; a que poidan identificar as sensacións que experimentan, gozar con elas e servirse das posibilidades expresivas do corpo para manifestalas. Unha imaxe axeitada do esquema corporal é a base para a elaboración da propia identidade persoal.

O coñecemento e control progresivo do corpo é un proceso que ocuparán os nenos e nenas desde o seu nacemento e que se converterá nun dos primeiros referentes para que se coñezan e recoñezan como persoas. A identificación das súas características individuais -sexo, tamaño, trazos físicos, etc.-, así como das dos seus compañeiros e das súas compañeiras, son instrumentos básicos para o seu desenvolvemento e para a adquisición de actitudes non discriminatorias. A presenza de trazos persoais diferentes -por razón de sexo, orixe social ou cultural, características físicas- será utilizada polo profesorado para atender a diversidade, de maneira que se propicie un ambiente de relacións presidido polo respecto e a aceptación das diferenzas.

A necesidade de abordar estes contidos atopa a súa xustificación no feito de que o corpo é o instrumento primordial de aprendizaxe que posúen as nenas e os nenos nas primeiras idades. Os nenos e nenas potencian a súa intelixencia a partir do que poden ver, tocar, ulir, gustar, sentir, escoitar, manipular...

• **Bloque 2. Xogo e movemento.**

A través da experiencia do propio movemento, o alumnado irá coordinando os seus esquemas perceptivo-motrices e coñecendo o seu propio corpo, as súas sensacións e emocións. Será, pois, a partir da acción corporal como aprenda a percibir o seu corpo e a asumilo, o que lle permitirá ademais establecer unha mellor relación coas demais persoas, ir coñecendo pouco a pouco as súas posibilidades e descubrir os seus límites. Sobre esta base, irá construindo a súa identidade persoal.

A través dos movementos poderá mellorar e aumentar as posibilidades de desprazamento, recorrer espazos cada vez máis amplos e abrir, deste xeito, o ámbito da súa experiencia.

Para contribuír ao coñecemento propio e á autonomía persoal, convén promover o xogo como actividade privilexiada que integra a acción coas emocións e mais o pensamento e favorece o desenvolvemento social.

• **Bloque 3. A actividade cotiá.**

Neste bloque abórdanse os contidos relacionados co establecemento de relacións interpersoais positivas baseadas no respecto ás persoas e ás normas e valores socialmente compartidos. Espérase potenciar a capacidade de establecer relacións de confianza, afecto, colaboración, comprensión e pertenza, baseadas no respecto ás persoas e en normas e valores da súa sociedade. Así, a partir de situacións e actividades variadas con outras nenas e outros nenos, cada cativo e cativa irá construindo o coñecemento propio, poderá ir controlando as condutas agresivas e aprenderá a xestionar desexos, sentimentos e emocións.

• **Bloque 4. O coidado persoal e a saúde.**

Este bloque inclúe unha serie de contidos que favorecerán que os nenos e nenas vaian adquirindo, na medida das súas posibilidades, a autonomía necesaria en actividades cotiás para atender a súa saúde: a hixiene, o vestido, a alimentación...

Así, aprenderán a recoñecer situacións perigosas e a previr accidentes na casa, na escola e na rúa, empregando axeitadamente os instrumentos e as instalacións, así como a colaborar nas medidas que se tomen en caso de enfermidade ou accidente, respondendo con actitudes de tranquilidade e colaboración.

No contexto da interacción de grupo, as nenas e os nenos interiorizarán as actitudes de aprecio polo benestar propio e das compañeiras e dos compañeiros, de respecto ás necesidades e á saúde das demais persoas, de axuda a quen o necesite e de colaboración na conservación e mellora do contorno.

OBXECTIVOS

A -Formarse unha autoimaxe axustada e positiva, identificando gradualmente as propias características, posibilidades e limitacións a través da interacción coas outras persoas, desenvolvendo sentimentos de autoestima e acadando maior autonomía persoal.

B -Coñecer e representar o propio corpo, identificando as súas partes e algunhas das súas funcións, descubriendo as posibilidades de acción e de expresión, e coordinando e controlando cada vez con maior precisión xestos e movementos.

C -Identificar os propios sentimentos, emocións, necesidades e preferencias, e ser capaces de expresalos e comunicalos, así como identificar e respectar tamén os das outras persoas.

D -Tomar a iniciativa, planificar e secuenciar a propia acción para realizar tarefas sinxelas ou resolver problemas da vida cotiá, aceptando as pequenas frustracións e manifestando unha actitude tendente a superar

as dificultades que se presentan, reforzando o sentimento de autoconfianza e sendo quen de solicitar axuda.

E -Adecuar o propio comportamento ás necesidades e requirimentos das outras persoas, desenvolvendo actitudes e hábitos de respecto, axuda e colaboración e mais evitando a adopción de comportamentos de submisión ou dominio.

F -Progresar na adquisición de hábitos e actitudes relacionados coa seguridade, a hixiene, a alimentación e o fortalecemento da saúde, apreciando e gozando das situacións cotiás de equilibrio e benestar emocional.

G -Progresar na adquisición de hábitos de orde, constancia e planificación no desenvolvemento das tarefas.

H -Amosar unha actitude de aceptación e respecto polas diferenzas individuais: idade, sexo, etnia, cultura, personalidade, características físicas...

I -Descubrir, coñecer e vivir o xogo como medio que favorece a aceptación propia, o desenvolvemento humano, a manifestación de emocións, o respecto ás demais persoas, a aceptación de regras, a seguridade persoal e a aceptación da identidade sexual e cultural.

CONTIDOS

Bloque 1. O corpo e a propia imaxe.

A -Exploración do propio corpo, recoñecendo progresivamente as súas características e posibilidades para chegar á toma de conciencia do propio esquema corporal.

B -Identificación, manifestación, regulación e control das necesidades básicas do corpo.

C -Adquisición de confianza nas capacidades propias.

D -Control progresivo dos propios sentimentos e emocións.

E -Potenciación da construción do esquema corporal a partir das sensacións e das percepcións do propio corpo, en relación e interacción cos datos que a nena ou o neno recibe das outras persoas, do medio e dos obxectos. Vivencia do corpo como un todo para pasar progresivamente a sentir as partes que o integran.

F -Recoñecemento das percepcións sensoriais propioceptivas -que proveñen dos propios músculos e articulacións- e as percepcións exteroceptivas -relacionadas cos campos visuais, auditivos, olfactivos, táctiles, gustativos...-

G -Aceptación da propia imaxe corporal e gozo xogando co seu corpo, desenvolvendo accións e iniciativas individuais e grupais, empregando as posibilidades expresivas do propio corpo -a través de xestos, movementos, xogos, danzas...-

H -Identificación, verbalización e expresión de sentimentos, emocións, vivencias, preferencias e intereses propios e das demais persoas.

I -Aceptación e valoración axustada e positiva da súa persoa, confiando nas súas posibilidades e recoñecendo as limitacións propias.

J -Recoñecemento dos sentidos como medio de expresión, percepción e comprensión do mundo que o rodea, e como medio favorecedor do desenvolvemento cognitivo.

K -Observación dos cambios físicos nas persoas ao longo do tempo. Identificación das diferentes etapas da vida valorándoas positivamente.

L -Valoración positiva e respecto polas diferenzas, aceptación da identidade e características das demais persoas, evitando actitudes discriminatorias.

M -Recoñecemento e vivencia das referencias espazo- temporais en relación co propio corpo, cos obxectos,

co contorno e coas demais persoas.

N -Desenvolvemento da identidade sexual e aceptación do corpo sexuado feminino e masculino. Mantemento dunha actitude crítica ante os estereotipos ofertados a través da publicidade e outros medios de comunicación social.

Bloque 2. Xogo e movemento.

A -Participación nos xogos e na actividade motriz, identificando as súas capacidades e confiando nas propias posibilidades de acción, amosando actitudes de iniciativa e constancia.

B -Gozo co xogo como medio para coñecer a realidade, mantendo unha actitude de axuda e cooperación con iguais e con persoas adultas. Aceptación do xogo como medio de desfrute e de relación cos demais.

C -Adaptación do ton e da postura ás características do obxecto, da outra persoa, da súa acción e da situación.

D -Satisfacción polo crecente dominio persoal.

E -Aceptación de compromisos, establecendo acordos en consideración á súa persoa, ás outras e ao seu medio, fortalecendo vínculos afectivos -amizade, cooperación, axuda, solidariedade...-. Comprensión, aceptación e valoración de regras para xogar.

F -Potenciación do xogo como elemento común a todas as culturas, partindo do coñecemento e valoración dos xogos propios da comunidade e abríndose ao coñecemento e gozo dos das outras.

G -Coordinación progresiva das súas habilidades psicomotrices finas e grosas.

H -Adquisición dun maior dominio das súas capacidades corporais: desenvolvemento das habilidades motoras, do control de ton, do equilibrio e da respiración.

I -Adquisición de nocións básicas de orientación e coordinación de movementos.

J -Potenciación das súas capacidades motoras, de coordinación e de orientación no espazo.

K -Exploración das posibilidades perceptivas, motrices e expresivas propias e das demais persoas, amosando iniciativa para aprender habilidades novas.

Bloque 3. A actividade cotiá.

A -Regulación do propio comportamento, satisfacción pola realización de tarefas e conciencia da propia competencia.

B -Interese por participar en actividades da vida cotiá, con iniciativa e progresiva autonomía na súa realización, regulando o propio comportamento, para camiñar cara á resolución pacífica de conflitos.

C -Habilidades para a interacción e colaboración, así como unha actitude positiva para establecer relacións de afecto coas persoas adultas e iguais, aceptando a diversidade.

D -Hábitos elementais de organización, constancia, atención, iniciativa e esforzo.

E -Planificación secuenciada da acción para resolver tarefas.

F -Valoración e gusto polo traballo propio ben feito e polo das demais persoas, buscando os recursos axeitados que lle permitan concluír os proxectos que inicia, sendo quen de solicitar e prestar axuda.

G -Xestión do seu comportamento en función das necesidades das outras persoas e das normas de funcionamento do grupo, dereitos, responsabilidades e comportamentos sociais, camiñando progresivamente cara á autorregulación das súas accións.

H -Recoñecemento progresivo da súa identidade persoal: capacidades, actitudes e coñecementos, aplicándoos nas súas actividades diarias.

Bloque 4. O coidado persoal e a saúde.

A -Recoñecemento das necesidades básicas do corpo -hixiene, alimentación, descanso...-.

B -Iniciación na práctica de accións e recoñecemento de situacións que favorezan a interacción e adquisición de hábitos saudables como a hixiene corporal e ambiental, a adecuada alimentación, o consumo responsable e o descanso.

C -Aceptación das normas de comportamento establecidas durante as comidas, os desprazamentos, o descanso e a hixiene.

D -Petición e aceptación de axuda nas situacións que así o requiran.

E -Valoración da axuda doutras persoas.

F -Identificación e valoración de hábitos favorecedores ou non dunha boa saúde.

G -Valoración da necesidade de desenvolverse en espazos saudables identificando as condicións que os caracterizan. Colaboración no mantemento de ambientes limpios e ordenados.

H -Gusto por un aspecto persoal coidado manifestando as súas preferencias estéticas -vestimenta, peiteados, adobíos, coloridos...-.

I -Emprego responsable e axeitado de instrumentos, ferramentas e instalacións para previr accidentes e evitar situacións de risco.

J -Fomento de hábitos de prevención de enfermidades e de accidentes domésticos, respondendo con actitude de tranquilidade e colaboración.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

A -Recoñecer, identificar e representar o corpo na súa globalidade e as súas diferentes partes.

Este criterio trata de avaliar a capacidade para recoñecer e nomear as diferentes partes do corpo, situándoas espacialmente na súa persoa e nas demais. Así mesmo, avaliarase a complexidade na representación do esquema corporal.

B -Coordinar e controlar o seu corpo, as súas posibilidades motrices e adaptalo ás características dos obxectos, á acción e á vida cotiá.

Por medio deste criterio preténdese observar o desenvolvemento do ton, da postura e do equilibrio, do control respiratorio e da coordinación motriz nos diferentes desprazamentos e actividades, así como a utilización das posibilidades motrices, sensitivas e expresivas do propio corpo. As nenas e os nenos deberán manifestar un control progresivo deles en distintas situacións e actividades, como xogos, rutinas ou tarefas da vida cotiá.

C -Recoñecer os sentidos e identificar percepcións e sensacións.

Con este criterio avaliarase se o alumnado identifica os sentidos, se recoñece a súa funcionalidade e se pode explicar con exemplos sinxelos as principais sensacións asociadas a cada sentido.

Así mesmo, valorarase se aprecia a súa importancia como medio de percepción e comprensión do mundo que o rodea.

D -Construír unha imaxe positiva propia e aceptar a súa identidade, manifestando confianza nas súas posibilidades e recoñecendo as súas limitacións.

Avalíase a través deste criterio a formación dunha imaxe persoal axustada e positiva, a capacidade para utilizar os recursos propios, o coñecemento das súas posibilidades e limitacións, a confianza para emprender novas accións e a superación das dificultades.

E -Identificar semellanzas e diferenzas entre as persoas valorando positivamente a diversidade.

Este criterio trata de avaliar se as nenas e os nenos son quen de manifestar respecto e aceptación polas características das demais persoas, sen discriminacións de ningún tipo e amosando actitudes de axuda e colaboración.

F -Identificar e manifestar os propios sentimentos, vivencias, emocións e comprender os das demais persoas.

Avalíase con este criterio se o alumnado se mostra sensible aos sentimentos e estados anímicos, propios e das demais persoas, e se é quen de solicitar ou de prestar axuda; se manifesta e percibe os estados de alegría, preocupación, enfado, tristeza..., xestionando os propios e tendo en conta os dos demais; así como se mostra interese polos motivos que os causan, dando mostras de comprensión e tratando de consolar.

G -Participar en xogos, mostrando destrezas motoras e habilidades manipulativas cada vez máis axustadas.

Trátase de avaliar con este criterio a capacidade do alumnado para participar activamente en distintos tipos de xogo valorando positivamente tanto os propios da súa cultura como os doutras. Observarase o desenvolvemento dos elementos motrices que se manifestan en desprazamentos, marcha, carreira ou saltos; así como a coordinación e control das habilidades manipulativas de carácter fino que cada actividade require -repartir, deixar pegadas, encaixar, pinzar, suxeitar...-.

H -Participar en xogos e actividades colectivas aceptando as normas que os rexen.

Trátase de avaliar con este criterio a participación activa en distintos tipos de xogo, sendo capaces de gozar do xogo colectivo, de controlar a propia vontade, de ter constancia e de superar a frustración. Valorarase tamén a utilización adecuada das normas que os rexen e as actitudes de colaboración e axuda que eviten adoptar posturas de submisión ou de dominio.

I -Resolver con iniciativa e autonomía as actividades da vida cotiá, colaborar en tarefas e aceptar as normas.

Preténdese avaliar con este criterio as destrezas adquiridas para realizar as actividades habituais da vida diaria. Estimarase o grao de autonomía e a iniciativa para levar a cabo as devanditas actividades, utilizando adecuadamente os espazos e materiais apropiados e facendo uso das normas establecidas para cada caso. Así mesmo, observarase a constancia, organización, hábitos, atención, planificación, interacción, autorregulación, autovaloración, perseveranza...

J -Manifestar hábitos de saúde, alimentación saudable, hixiene corporal e benestar utilizando adecuadamente espazos e materiais.

Avaliarase a través deste criterio o gusto por participar en actividades que favorecen un aspecto persoal coidado e mais un contorno limpo e esteticamente agradable, así como por colaborar na creación dun ambiente xerador de benestar, de xeito que asuman un enfoque proactivo cara á súa seguridade e benestar. Esta asunción demóstrase en rutinas de aula, saídas educativas, zonas de xogo...

K -Identificar situacións de risco e actuar coherentemente ante elas.

Avaliarase a través deste criterio se o alumnado emprega axeitadamente instrumentos e instalacións para previr accidentes e evitar situacións de risco.

ÁREA: COÑECEMENTO DO CONTORNO.

Nesta área de coñecemento e experiencia preténdese que as nenas e os nenos descubran, coñezan e comprendan -segundo as súas posibilidades- os aspectos que conforman a realidade, considerando as súas múltiples relacións e interdependencias, coa finalidade de ir construíndo un coñecemento sobre o medio físico, natural e social cada vez máis axustado.

O medio é un todo integrado, onde os elementos naturais e culturais se relacionan e se inflúen mutuamente. É importante que a nena e o neno, ademais de identificar os distintos elementos que conforman o medio, vaian descubrindo e comprendendo progresivamente as relacións entre os distintos obxectos, fenómenos e feitos. En síntese, nesta área preténdese favorecer o proceso de descubrimento e representación dos diferentes contextos que compoñen o contorno do alumnado facilitando a súa inserción participativa e potenciando a súa competencia matemática. Estas aprendizaxes levaranse a cabo na interacción constante das nenas e dos nenos co contorno social e natural, polo que é necesario abrir a escola ao medio nun ambiente educativo que estimule a súa curiosidade, incluíndo a participación das familias.

Establécense tres grandes bloques de contidos:

• Bloque 1. Medio físico: elementos, relacións e medida.

Este bloque recolle os contidos que potencian o desenvolvemento do pensamento lóxico-matemático a través dos cales a nena e o neno intentan interpretar e comprender o mundo, favorecendo as nocións de tempo, espazo, causalidade, cuantificación e a resolución de problemas que se presentan na súa vida cotiá.

Así, para coñecer e comprender como funciona a realidade, a nena e o neno indagan sobre o comportamento e as propiedades de obxectos e materias presentes no seu contorno: actuando e establecendo relacións cos elementos do medio físico, explorando e identificando os devanditos elementos, recoñecendo as sensacións que producen, anticipándose aos efectos das súas accións sobre eles, detectando semellanzas e diferenzas, comparando, ordenando, cuantificando, pasando así da manipulación á representación, orixe das incipientes habilidades lóxico-matemáticas.

• Bloque 2. Achegamento á natureza.

O bloque de achegamento á natureza refírese ás aprendizaxes relacionadas co descubrimento, coñecemento e comprensión do mundo animal e vexetal; aos procesos de cambio que viven os nenos e nenas no seu desenvolvemento e crecemento e ás relacións dinámicas que establecen cos elementos e fenómenos que conforman o seu contorno. Preténdese que establezan relacións identificando procesos e interdependencias co contorno inmediato, os seus elementos e fenómenos, desenvolvendo actitudes indagatorias e de interese por aprender, permanentemente, a través dunha exploración activa.

O medio, os seres e elementos que o integran, convértese ben axiña en obxecto preferente da curiosidade e interese infantil. As vivencias que as nenas e os nenos teñen en relación cos elementos da natureza e a reflexión sobre elas levaranos, co apoio adecuado da escola, á observación dalgúns fenómenos naturais, das súas manifestacións e consecuencias, así como a achegarse gradualmente ao coñecemento dos seres vivos, das relacións que se establecen entre eles, das súas características e dalgunhas das súas funcións.

A apreciación da diversidade e riqueza do medio natural, o descubrimento de que as persoas formamos parte dese medio e a vinculación afectiva a el son a base para fomentar desde a escola actitudes habituais de respecto e coidado.

• Bloque 3. Cultura e vida en sociedade.

Este bloque de contidos considera a dimensión sociocultural do medio. Comprende os contidos relacionados coas formas de organización dos seres humanos que forman parte do contorno das nenas e dos nenos - familia, escola, barrio, aldea...-, recollendo aqueles contidos a través dos cales descubren e comprenden progresivamente as características dos grupos humanos, as súas formas de vida, organización e acontecementos relevantes.

Aprender a convivir nos distintos grupos sociais suporá coñecer as relacións que neles se dan -parentesco, amizade, veciñanza...- así como as súas normas e o respecto destas. Con elas van construíndo as nenas e nenos a súa identidade individual e social.

Así mesmo, establécese no currículo o coñecemento dos diversos servizos comunitarios relacionados co ocio, a cultura, a sanidade... e o respecto e valoración das distintas funcións de cada persoa na sociedade.

OBXECTIVOS

A -Observar e explorar de forma activa o seu contorno, xerando interpretacións sobre algunhas situacións e feitos significativos, e mais mostrando interese polo seu coñecemento.

B -Observar os cambios e modificacións a que están sometidos os elementos do contorno e relacionalos cos factores que os producen, desenvolvendo actitudes de coidado, respecto e corresponsabilidade na súa conservación.

C -Iniciarse na formulación de hipóteses, buscando respostas e explicacións, para anticipar probables efectos que poderían producirse como consecuencia de situacións da vida diaria e dalgúns experimentos realizados.

D -Relacionarse coas demais persoas, de forma cada vez máis equilibrada e satisfactoria, interiorizando progresivamente as pautas de comportamento social e axustando a súa conduta a elas.

E -Coñecer distintos grupos sociais próximos á súa experiencia, algunhas das súas características, producións culturais, valores e formas de vida.

F -Establecer relacións de confianza, afecto, colaboración, comprensión e pertenza baseadas no respecto ás persoas, ás normas e valores da sociedade a que pertencen.

G -Apreciar e facer seus algúns elementos significativos propios da tradición e da cultura galega -expresións artísticas, costumes, festas populares, folclore, gastronomía, etc.-.

H -Iniciarse nas habilidades matemáticas, manipulando funcionalmente elementos e coleccións, identificando os seus atributos e calidade e mais establecendo relacións de agrupamentos, clasificación, orde e cuantificación.

I -Empregar o coñecemento matemático para interpretar a vida en clave de lóxica, comprendendo situacións e resolvendo problemas: establecendo relacións, explorando, ordenando, comparando, cuantificando, medindo, pesando, etc.

CONTIDOS

Bloque 1. Medio físico: elementos, relacións e medida.

A -Interese pola exploración dos obxectos e materiais presentes no medio recoñecendo as súas funcións e usos cotiáns e mais mantendo unha actitude de respecto e coidado cara a obxectos propios e alleos.

B -Recoñecemento dalgúns atributos e propiedades de obxectos e de materiais, examinando con atención as

súas características e a súa aplicación na vida diaria.

C -Interese pola clasificación de obxectos e de materiais e aproximación á cuantificación de coleccións.

D -Identificación de formas planas e tridimensionais en elementos do contorno.

E -Recoñecemento do uso do número na vida diaria e inicio no rexistro de cantidades. Emprego dos números para identificar, contar, clasificar, numerar, informarse e ordenar elementos da realidade sempre en situacións contextualizadas e significativas.

F -Observación e toma de conciencia da funcionalidade dos números na vida cotiá.

G -Utilización da acción de contar como estratexia para a obtención dun dato numérico e como verificación do resultado de operacións de cálculo sinxelas e funcionais.

H -Proposición e resolución de situacións problemáticas sinxelas da vida cotiá: localizar un dato numérico, facer unha repartición, realizar unha estimación...

I -Utilización de xogos de mesa como actividades lúdicas que unen o razoamento, a reflexión e o divertimento en grupo.

J -Investigación do comportamento físico de diferentes materiais e obxectos, en diferentes situacións e con variadas accións.

K -Achegamento a algunhas magnitudes físicas -peso, lonxitude, capacidade, tempo- a través da estimación: comparando, sopesando, observando...

L -Recoñecemento e identificación de situacións en que se fai necesario medir. Interese e curiosidade polos instrumentos de medida convencionais e non convencionais facendo unha aproximación ao seu uso.

M -Adquisición progresiva da noción do paso do tempo mediante as actividades da vida cotiá.

N -Orientación temporal en situacións cotiás empregando diferentes nocións e relacións. Aproximación ao uso do calendario.

Ñ -Establecemento de relacións de orientación espacial de localización, dirección, distancia e posición respecto a obxectos, persoas e lugares, nomeándoos axeitadamente e empregando o vocabulario topolóxico elemental.

O -Exploración lúdica das propiedades e características dalgúns corpos xeométricos elementais.

P -Vivencia, representación e interpretación do espazo, empregando a imaxinación en debuxos, planos, fotografías, mapas ou outros.

Bloque 2. Achegamento á natureza.

A -Identificación e afondamento no estudo dalgúns características e funcións vitais dos seres vivos empregando a exploración sensorial. Diferenzas entre seres vivos e obxectos inertes.

B -Observación dun ser vivo no seu medio natural ou reproducindo o medio na aula, rexistrando a observación e contrastando os datos entre compañeiras e compañeiros.

C -Observación dalgúns características, comportamentos, funcións e cambios nos seres vivos.

D- Identificación dalgúns características, necesidades e cambios nos procesos de crecemento e etapas do desenvolvemento das persoas e outros seres vivos.

E -Curiosidade, respecto e coidado cara aos elementos do medio natural, especialmente animais e plantas.

F -Descubrimento das diferentes formas en que se encontra a auga na natureza, comprendendo a súa contribución ao desenvolvemento dos seres vivos e do medio, valorando a necesidade da súa conservación e de facer un uso responsable dela.

G -Identificación dos cambios que se producen en canto á luminosidade, á posición do sol, aos ciclos da lúa... ao longo dun día, dos meses e das estacións do ano.

H -Formulación de hipóteses, contrastándoas coas das outras persoas, buscando respostas e explicacións sobre as causas e consecuencias de fenómenos do medio natural –calor, choiva, vento, día, noite, erosión, ciclo vital...- e dos producidos pola acción humana - pontes, encoros, aeroxera- dores, muíños de auga...-.

I -Gozo ao realizar actividades individuais e de grupo en contacto coa natureza. Valoración da súa importancia para a saúde e o benestar, apreciando o medio natural como un espazo para a recreación, a aventura e conservación, a realización de actividades ao aire libre e o contacto con elementos da natureza.

J -Participación en proxectos e investigacións no medio natural, expresando as actividades realizadas e os resultados obtidos mediante diferentes representacións.

Bloque 3. Cultura e vida en sociedade.

A -Identificación da familia e da escola como primeiros grupos sociais de pertenza, valorando positivamente as relacións afectivas que neles se establecen, mantendo unha actitude de colaboración e asumindo pequenas responsabilidades. Recoñecemento e respecto dos diferentes tipos de familias.

B -Valoración das relacións afectivas que se establecen na familia e na escola.

C -Interese e disposición favorable para iniciar relacións respectuosas, afectivas e recíprocas con nenos e nenas doutras culturas.

D -Achegamento ás funcións que cumpren diversas persoas, organizacións e institucións para cubrir necesidades e achegar servizos presentes na súa comunidade, evitando estereotipos sexistas.

E -Colaboración co resto de compañeiros e compañeiras na vida da aula, amosando disposición para compartir e resolver conflitos. Incorporación progresiva de pautas adecuadas de comportamento.

F -Recoñecemento dalgúns signos de identidade cultural galega apreciando os cambios que se producen no modo de vida co paso do tempo.

Sucesos e persoas relevantes da historia da súa comunidade, do seu país e do mundo.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

A -Explorar os obxectos e elementos do contorno inmediato e actuar sobre eles. Recoñecer os seus atributos e calidades. Agrupar, clasificar e ordenar estes elementos e coleccións segundo distintos criterios.

Preténdese valorar con este criterio a capacidade e o interese para explorar os obxectos e materias presentes no seu contorno mediante actividades manipulativas, sendo quen de identificar propiedades físicas observables como forma, cor, tamaño, peso... Valorarase, así mesmo, a capacidade para establecer relacións entre as súas características ou atributos e o seu comportamento físico -caer, rodar, escorregar, botar...- despois de observar mediante unha experimentación sinxela estas accións.

Este criterio permitirá avaliar tamén a competencia para organizar - agrupando, clasificando e ordenando- a información obtida das calidades e características dos obxectos.

B -Empregar os números para identificar, contar, clasificar, informarse e ordenar elementos da realidade, aproximándose ao seu valor notacional e conceptual.

Con este criterio comprobarase a competencia das nenas e dos nenos para aplicar a situacións variadas os coñecementos adquiridos sobre o uso dos números: expresar cantidades, identificar datas, indicar medidas, identificar números de teléfono, das casas, das matriculas de coches...

Comprobarase así mesmo o modo en que nenas e nenos van desen- volvendo determinadas habilidades lóxico-matemáticas en situacións con- textualizadas e significativas -preparación de receitas, rexistros, creación de coleccións, xogos de mesa...- establecendo relacións cualitativas e cuantitativas entre elementos e coleccións, estimando cantidades pequenas, expresándoas oralmente ou mediante escritura convencional ou non convencional, facendo uso da acción de contar como estratexia para a obtención dun dato numérico e como verificación do resultado de operacións de cálculo sinxelas.

C -Propoñer e resolver problemas sinxelos relacionados con situacións cotiás, empregando e comparando magnitudes de peso, lonxitude e capacidade.

Observarase, a través deste criterio, a capacidade das nenas e dos nenos para propoñer e resolver sinxelos problemas da súa vida cotiá, formulando hipóteses e buscando alternativas, solucións e novas posibilidades, anticipando consecuencias, individualmente e en grupo, tendo en conta as opinións e as achegas das demais persoas, o consenso e a negociación. Isto pode implicar a aplicación de operacións como engadir, quitar, repartir, medir, ordenar... e facer uso da medida, empregando unidades non convencionais.

D -Recoñecer algúns aspectos xeométricos básicos: liñas, puntos, rectángulos, cadrados, triángulos, círculos, esferas, cubos e prismas.

Avaliarase se o alumnado identifica e reconece no seu contorno inmediato -construcións, natureza, arte...- aspectos xeométricos básicos como liñas, puntos, rectángulos, cadrados, triángulos, círculos, esferas ou cubos mediante a observación e a exploración lúdica.

E -Describir e representar dun xeito elemental a situación das propias nenas e nenos en relación a obxectos e ás demais persoas usando vocabulario topolóxico elemental.

Avaliarase a competencia para interpretar e empregar as nocións básicas espaciais elementais -arriba, abaixo; dentro, fóra; preto, lonxe...- en actividades de orientación e de representación espacial variadas.

F -Usar e comprender nocións temporais básicas ordenando temporalmente feitos referidos á súa vida.

Trátase de comprobar que o alumnado é quen de secuenciar e relatar empregando o vocabulario axeitado: antes e despois, mañá e tarde, día e noite, ontehoxe- mañá, día-semana-meses, estacións do ano; en momentos significativos que teñen que ver coa súa actividade.

G -Dar mostras de interesarse polo medio natural e os seus cambios. Identificar e nomear algúns dos seus compoñentes, establecendo relacións sinxelas de interdependencia. Manifestar actitudes de coidado e de respecto cara á natureza e participar en actividades para conservala.

Con este criterio valórase o interese, coñecemento e grao de sensibilización polos elementos da natureza, tanto vivos como inertes; a indagación dalgunhas características e funcións xerais, achegándose á noción de ciclo vital e constatando os cambios que este implica. En canto aos seres

vivos, valoraranse os hábitos de coidado destes e a sensibilidade e o respecto pola súa vida.

Estimarase, así mesmo, o interese que manifestan as nenas e os nenos polo coñecemento do medio, as observacións que fan, así como as conxecturas que sobre as súas causas e consecuencias formulan.

Apreciarase tamén a capacidade do alumnado para valorar a necesidade da adopción de medidas de protección do medio por parte das persoas, participando en actividades para conservalo e reflexionando sobre os cambios na paisaxe producidos pola intervención humana.

H -Identificar e recoñecer as diferentes etapas da vida nas persoas e outros seres vivos.

Avaliarase a capacidade para recoñecer os cambios que se producen nas persoas ao longo da súa vida. Valorarase tamén se as nenas e os nenos son capaces de establecer algunhas relacións entre medio físico e social, identificando os cambios naturais que afectan a vida cotiá das persoas -cambios de estacións, temperatura...-.

I -Identificar e coñecer os grupos sociais máis significativos do contorno do alumnado e algunhas características da súa organización.

Con este criterio avalíase o coñecemento dos grupos máis próximos-familia, escola, veciñanza...- superando estereotipos sociais.

Observarase, así mesmo, a súa integración e vinculación afectiva aos grupos máis próximos e a acomodación

da súa conduta aos principios, valores e normas que os rexen, recoñecendo e valorando a necesidade destas para convivir. Especial atención merecerá a capacidade que nenas e nenos mostren para a análise de situacións conflitivas e as competencias xeradas para un adecuado tratamento e resolución.

J -Recoñecer, identificar e poñer exemplos sinxelos dalgúns servizoscomunitarios.

Por medio deste criterio tratarase de avaliar o grao de sensibilización cara á valoración dos servizos sociais e comunitarios do seu contorno - mercado, atención sanitaria, medios de transporte...- superando os estereotipos sexistas referidos ás persoas usuarias destes servizos e profesionais que os desenvolven.

K -Recoñecer algunhas manifestacións culturais próximas e doutras realidades, valorando a súa diversidade e riqueza.

Avaliarase con este criterio o coñecemento das principais manifestacións culturais propias e a comprensión dalgúns signos ou elementos que identifican outras culturas.Valorarase, así mesmo, o interese e o respecto pola diversidade cultural.

ÁREA: LINGUAXES: COMUNICACIÓN E REPRESENTACIÓN.

A comunicación nas súas diversas manifestacións implica a capacidade de producir, recibir e interpretar mensaxes. Ao fomentar a aprendizaxe das diversas formas de comunicación e expresión, outorgaráselles ás nenas e aos nenos a oportunidade de manifestar os seus sentimentos, emocións e ideas con maior elaboración e riqueza de matices. As linguaxes contribúen tamén ao desenvolvemento dunha competencia artística que vai acompañada do espertar dunha conciencia crítica neste mundo cambiante e que se pon en xogo ao compartir coas demais persoas as experiencias estéticas.

O propósito desta área é contribuír a mellorar a relación entre o alumnado e o medio, xa que será a través das distintas formas de comunicación e representación como a nena e o neno establezan relacións co resto das persoas. A interacción, a través dos diferentes instrumentos de comunicación, permite exteriorizar as vivencias emocionais, acceder aos contidos culturais, producir mensaxes cada vez máis elaboradas e ampliar progresivamente a comprensión da realidade.

A comunicación constitúe o proceso mediante o cal nenas e nenos, desde os primeiros anos de vida, intercambian e constrúen significados.

Serán as distintas formas de comunicación e representación as que sirvan de nexo entre o mundo interior e exterior, na medida en que fan posible a representación da realidade, a expresión de pensamentos, sentimentos e vivencias, posibilitando as interaccións.

A través das linguaxes, os nenos e nenas desenvolven a súa imaxinación e creatividade, aprenden, constrúen a súa identidade persoal, mostran as súas emocións, o seu coñecemento do mundo e a súa percepción da realidade.

As linguaxes considéranse fundamentais para potenciar o desenvolvemento do pensamento e as capacidades comunicativas, expresivas e creativas.

Os bloques de contidos que constitúen esta área recollen as diferentes formas de comunicación e representación: a linguaxe verbal, a linguaxe artística, a linguaxe corporal, a linguaxe audiovisual e das tecnoloxías da información e a comunicación.

• Bloque 1. Linguaxe verbal.

Este bloque de contidos refírese á capacidade para relacionarse escoitando, recibindo comprensivamente e producindo diversas mensaxes, mediante o uso progresivo e axeitado da linguaxe, nas súas expresións oral e escrita.

O dominio progresivo da linguaxe verbal axudará as nenas e os nenos a interpretar de forma máis axeitada o mundo que os rodea. A linguaxe oral é especialmente relevante nesta etapa, xa que pode considerarse o

instrumento por excelencia de aprendizaxe, de regulación da conduta e de manifestación de vivencias, sentimentos, ideas, emocións, etc.

A apropiación da linguaxe, nas súas formas oral e escrita, dependerá da amplitude, variedade e calidade das experiencias comunicativas que os nenos e nenas teñan.

No segundo ciclo de educación infantil preténdese así mesmo que o alumnado descubra e explore os usos da lectura e a escritura, despertando e afianzando o seu interese por elas.

Farase un achegamento á literatura infantil a partir de textos comprensibles e accesibles para que esta iniciación literaria sexa fonte de gozo, de diversión e de xogo.

Así mesmo, é necesario o desenvolvemento de actitudes positivas cara á propia lingua e á dos demais, despertando sensibilidade e curiosidade por coñecer outras linguas.

• **Bloque 2. Linguaxe artística: plástica-musicalcorporal.**

Este bloque inclúe todos aqueles medios de expresión artística que favorecen a sensibilidade estética, a apreciación e a manifestación creativa das nenas e dos nenos. Recollerá todos aqueles contidos que se refiran á capacidade creativa para comunicar, representar e expresar a realidade a partir da elaboración orixinal que fan os nenos e nenas desde os seus sentimentos, ideas, experiencias e sensibilidade, a través de diversas linguaxes artísticas:

- Linguaxe plástica.
- Linguaxe musical.
- Linguaxe corporal.

• **Bloque 3. Linguaxe audiovisual.**

A linguaxe audiovisual e as tecnoloxías da información e a comunicación presentes na vida infantil requiren un tratamento educativo que, a partir do uso apropiado, inicie as nenas e os nenos na comprensión das mensaxes audiovisuais e na súa utilización adecuada.

A educación sobre e, en especial, cos medios de comunicación debe iniciarse desde idades temperás. A planificación do uso do ordenador e de toda a tecnoloxía debe estar pensada como un recurso e ferramenta máis de que dispón o profesorado, igual que un libro ou o encerado e, como tal, debe estar recollido o seu uso.

OBXECTIVOS

A -Utilizar as diversas linguaxes como instrumentos de comunicación, de expresión de ideas e sentimentos, de representación, de aprendizaxe e de gozo.

B -Recoñecer a importancia das manifestacións non verbais -o silencio, a mirada, a xestualidade, o olfacto e o tacto- como elementos xenuínos da comunicación humana.

C -Comprender que as palabras, escrituras indeterminadas, números, notas musicais, iconas e outros símbolos e signos convencionais poden representar os pensamentos, experiencias, coñecementos, ideas e intencións das persoas.

D -Comunicarse oralmente nas dúas linguas oficiais con distintos propósitos -expresar sentimentos, emocións, desexos, ideas...- con diferentes interlocutores e/ou interlocutoras e en diversidade de contextos, valorando a linguaxe como ferramenta de relación cos demais, de regulación da convivencia e de aprendizaxe.

E -Comprender a intencionalidade comunicativa doutras nenas e doutros nenos, así como das persoas adultas, adoptando unha actitude positiva cara ás linguas.

F -Iniciarse no uso oral dunha lingua estranxeira para comunicarse en actividades contextualizadas e mostrar interese e gozo ao participar nestes intercambios comunicativos.

G-Achegarse á lingua escrita a través de distintos tipos de textos.

H -Comprender, reproducir, reescribir -tendo en conta as diferentes etapas individuais no proceso de adquisición da lingua escrita-, e recrear textos.

I -Facer uso da biblioteca valorándoa como fonte de información e como fonte de pracer.

J -Potenciar a capacidade creativa a través das linguaxes artísticas para imaxinar, inventar, transformar... desde as súas ideas, sentimentos, experiencias, coñecementos...

K -Achegarse ao coñecemento de obras artísticas expresadas en distintas linguaxes, comunicándose creativamente a través das diferentes manifestacións e adquirindo sensibilidade estética.

L -Desenvolver o sentir de autoconfianza nas producións artísticas persoais, amosando interese pola súa mellora, respectando e valorando as creacións propias e as das demais persoas.

M -Achegarse ao coñecemento, emprego e valoración das TIC -ordenadores, a internet, encerado dixital interactivo, escáner, vídeo ...- como ferramentas de busca de información, creación, expresión e comunicación.

CONTIDOS

Bloque 1. Linguaxe verbal.

1.- Escoitar, falar e conversar.

A -Utilización e valoración progresiva da lingua oral para evocar e relatar feitos; para adquirir coñecementos; para expresar e comunicar ideas, sentimentos e emocións; para facer peticións e como mecanismo para regular a propia conduta e a das demais persoas.

B -Uso progresivo, acorde coa idade, de léxico variado, aumentando a precisión na busca dunha maior estruturación das súas frases.

C -Participación de forma oral en conversas, narracións, anécdotas, chistes, xogos colectivos e outros, incrementando o vocabulario, empregándoo con crecente precisión, con entoación axeitada, pronuncia clara e usando estruturas oracionais que enriquezan as propias competencias comunicativas.

D -Participación en situacións de comunicación con distintos propósitos, en diferentes contextos e con persoas interlocutoras diversas usando argumentos nas súas conversas, respectando quendas e escoitando atentamente.

E -Acomodación progresiva dos seus enunciados aos formatos convencionais.

F-Emprego axeitado das formas socialmente establecidas para relacionarse coas demais persoas - saúdos, despedidas, fórmulas de cortesía, cumprimentos...-.

G -Interese por participar en interaccións orais en lingua estranxeira, en rutinas e situacións habituais de comunicación, amosando unha actitude positiva cara a esta lingua.

2.- Aproximación á lingua escrita.

A -Achegamento á lingua escrita como medio de comunicación, información e gozo a través de soportes diferentes.

B -Interese e atención na escoita de narracións e instrucións lidas por outras persoas.

C -Iniciación no uso da escrita en situacións contextualizadas e reais.

D -Diferenciación entre as formas escritas e outras formas de expresión gráfica. Identificación de palabras e frases escritas moi significativas e usuais. Percepción de diferenzas e semellanzas entre elas atendendo a propiedades cuantitativas -cantidade de letras, palabras longas e palabras curtas- e propiedades cualitativas -variedade de grafías-. Iniciación ao coñecemento do código escrito a través desas palabras e frases empregadas en contextos significativos e funcionais.

E -Interese e gusto por producir mensaxes con trazos cada vez máis precisos e lexibles.

3.- Achegamento á literatura.

A -Escoita e comprensión da lectura en voz alta, realizada por unha lectora ou lector competente de contos, relatos, lendas, poesías, rimas, adiviñas, teatro...; tanto tradicionais como contemporáneas, nas dúas linguas oficiais, e como fonte de pracer e de aprendizaxe compartida.

B -Dramatización de textos literarios, desfrute e interese por expresarse con axuda de recursos non lingüísticos.

C -Memorización e recitado dalgúns textos de carácter poético, de tradición cultural ou de autor, gozando das sensacións que o ritmo, a rima e a beleza das palabras producen.

D -Participación creativa en xogos lingüísticos -encadeados de palabras, adiviñas, trabalinguas, onomatopeas...- acompañados de respostas corporais -xestos, movementos, ritmos...- para divertirse e para aprender na compañía de iguais e de persoas adultas.

E -Interese por compartir interpretacións, sensacións, emocións e opinións provocadas polas producións literarias, iniciándose nos faladoiros literarios.

F -Introdución ao uso das bibliotecas de centro e de aula como un medio máis de aproximación á literatura e como espazo privilexiado de recursos para a diversión e o coñecemento.

Bloque 2. Linguaxes artísticas: plástica, musical e corporal.

A -Exploración sensorial dos elementos presentes no contorno integrando actividades de tocar, ulir, oír e ver.

B -Potenciación da imaxinación e fantasía do alumnado para enriquecer a actividade creativa.

C -Experimentación e descubrimento dalgúns elementos que configuran a linguaxe plástica -liña, forma, cor, textura, espazo e volume-.

D -Gozo coas obras artísticas distinguindo e apreciando elementos básicos das formas de expresión -cor, forma, liña, movemento, volume, texturas, ritmos, melodías, timbres, entre outros- que lles permitan ás nenas e aos nenos desenvolver a súa sensibilidade estética.

E -Exploración das posibilidades plásticas e creativas de distintos materiais, útiles e soportes -papeis, cartón, arame, plástico, teas, cortiza, barro, rasquetas, cepillos, esponxas, pantalla de ordenador, mesa de area, retroproector, encerado dixital, fotografías....- e das distintas técnicas - debuxo, pintura, collaxe, amasado, modelado, escultura e a combinación de dúas ou máis técnicas...- como recursos e medios de expresión e

comunicación de feitos, sentimentos, emocións, vivencias, fantasías, experiencias...

F -Experimentación e coñecemento das posibilidades de transformación dos diferentes materiais e obxectos.

G -Descubrimento das posibilidades creativas e plásticas da luz, das sombras e da cor, empregando recursos como a luz natural, lanternas, lámpadas, proxector...

H -Interpretación e valoración de diferentes tipos de obras plásticas presentes na aula, no contorno, en museos e exposicións reais ou virtuais, obradoiros de artistas e persoas artesás manifestando e compartindo a través das diversas linguaxes as sensacións e emocións que producen, así como indicando o que gusta e o que non.

I -Planificación do proceso de elaboración dalgunha obra plástica, o seu desenvolvemento e posterior comunicación, valorando a realización de bosquejos para a consecución dunha melloría na produción.

J -Exploración das posibilidades sonoras da voz, do propio corpo, de obxectos cotiáns e de instrumentos musicais. Utilización dos sons achados para a interpretación e a creación musical.

K -Vivencia do son e do silencio.

L -Recoñecemento de sons do contorno natural e social, e discriminación dos seus trazos distintivos.

M -Creación de secuencias de movementos e ritmos a partir das sensacións que lle xera a música.

N -Audición atenta de obras musicais populares, clásicas e contemporáneas. Participación activa e gozo na interpretación de cancións, xogos musicais e danzas colectivas e individuais.

Ñ -Creación, mediante a música e o baile, dos propios patróns, recreando situacións, ideas, feitos e sentimentos, mediante o humor, o absurdo e a fantasía, compartindo con outras persoas as propias creacións.

O -Vivencia de xestos e movementos como recursos corporais para a expresión e a comunicación e mais o intercambio afectivo.

P -Participación en actividades de dramatización, danzas, xogo simbólico e outros xogos de expresión corporal -mimo, monicreques, teatro de sombras...- colaborando na elaboración dos elementos necesarios para unha ambientación axeitada.

Bloque 3. Linguaxe audiovisual e tecnoloxías da información e a comunicación.

A -Identificación da utilidade de diversos instrumentos e tecnoloxías como fontes de información, de comunicación, de expresión, de estratexias de exploración e investigación.

B -Achegamento a producións audiovisuais como películas, series de animación ou videoxogos.

C -Adquisición progresiva da conciencia da necesidade dun uso moderado dos medios audiovisuais e das tecnoloxías da información e da comunicación.

D -Coñecemento, coidado e uso, na medida das súas posibilidades, das ferramentas tecnolóxicas.

E -Achegamento ao uso do ordenador, á cámara fotográfica... nos procesos creativos para a elaboración de producións audiovisuais como series de animación, presentacións, vídeos..., a través de programas de edición de textos, de gráficos e de sons.

F -Valoración crítica dos contidos e da estética das producións audiovisuais.

CRITERIOS

DE AVALIACIÓN

A -Utilizar a lingua oral do modo máis conveniente para unha comunicación positiva con iguais e con persoas adultas, segundo as intencións comunicativas.

Mediante este criterio avalíase o desenvolvemento da capacidade para expresarse e comunicarse oralmente, con claridade e corrección suficientes, respondendo a diferentes intencións comunicativas.

Valorarase, así mesmo, se a nena ou o neno toma en consideración os hábitos e as normas que rexen as situacións comunicativas -respectar quendas de intervención, escoitar atentamente, respectar a opinión das demais persoas...-. Tamén se avalía o uso de fórmulas e tratamento axeitadas para saudar, despedirse, presentarse, escusarse, solicitar axuda, agradecer...

B -Comprender mensaxes orais diversas, mostrando unha actitude de escoita atenta e respectuosa.

Este criterio refírese á capacidade para escoitar e comprender mensaxes, relatos, producións literarias, descrições, explicacións, informacións de diferentes emisores e emisoras: iguais, persoas adultas, diversos medios de comunicación -televisión, radio, webs...-, que lles permitan participar na vida da aula e na vida cotiá.

C -Amosar unha actitude positiva cara á aprendizaxe dunha lingua estranxeira, interesándose por participar en interaccións orais en rutinas, xogos e situacións habituais de comunicación.

Preténdese avaliar a súa participación en producións orais sinxelas relativas a situacións e temas do seu interese: xogos, cancións, rimas, dramatizacións previamente traballadas e contextualizadas.

D -Amosar interese polos textos escritos presentes na aula e no entorno próximo, iniciándose no seu uso e na comprensión das súas finalidades. Interesarse e participar nas situacións significativas de lectura e escritura que se producen na aula desenvolvidas por persoas lectoras e escritoras competentes.

Con este criterio avalíase se as nenas e os nenos valoran e se interesan pola linguaxe escrita, iniciándose na utilización funcional da lectura e a escritura como medios de comunicación, de información e de gozo.

E -Producir diferentes textos individualmente ou en grupo -con escritura convencional ou non-, con propósitos e intencións diferentes: recoller e transmitir información, gozo...

Valorarase o achegamento á escritura para a produción de textos. Valorarase o interese por explorar os mecanismos básicos do código escrito e o coñecemento das súas características; coñecementos que se consolidarán na educación primaria.

F -Gozar compartindo a escoita e a lectura en voz alta de textos literarios: contos, relatos, lendas, poesías, rimas, adiviñas...

Este criterio avaliará o interese que demostra en participar nas actividades de escoita e lectura de textos literarios, apreciando a súa estética, gozando das sensacións que o ritmo, a rima e a beleza das palabras producen e mais amosando interese por compartir interpretacións, sensacións e emocións provocadas polas producións literarias.

G -Utilizar a biblioteca con respecto e coidado, valorándoa como recurso informativo, de entretemento e gozo.

Con este criterio valorarase se as nenas e os nenos entenden a necesidade das normas de funcionamento da biblioteca -manter silencio, colocar os libros no seu sitio, cumprir os prazos de préstamo- e se as respectan. Valorarase, así mesmo, se recoñecen este espazo como recurso de procura de información e lugar de entretemento.

H -Expresarse e comunicarse utilizando medios, materiais e técnicas propios das diferentes linguaxes artísticas e audiovisuais.

Con este criterio comprobarase se o alumnado se serve das diferentes representacións -plásticas, musicais, corporais e audiovisuais- para plasmar as súas vivencias, emocións e sentimentos, facendo uso dos diferentes materiais, instrumentos e técnicas propios destas linguaxes.

Así mesmo, valorarase o interese e curiosidade que o alumnado manifesta por incorporar ás súas producións libres diferentes materiais, técnicas e recursos tecnolóxicos.

I -Mostrar interese por explorar as súas posibilidades de expresión e representación, por gozar coas súas producións e por compartir as experiencias creativas, estéticas e comunicativas.

Observarase o gusto por experimentar e explorar as posibilidades expresivas do corpo, da voz, dos elementos plásticos e dos sons.

Valorarase tamén a capacidade para expresar as distintas impresións que lle producen a cadaquén as obras artísticas.

J -Utilizar, na medida das súas posibilidades, a linguaxe audiovisual e as tecnoloxías da información e comunicación como vehículo de expresión e comunicación.

Este criterio permite valorar a súa competencia para acceder e empregar as tecnoloxías da información e comunicación. Deste xeito, observarase se é quen de prender e apagar o ordenador, manexar o rato, identificar e usar iconas para acceder aos programas con progresiva autonomía, escanear, imprimir unha creación, facer debuxos, facer fotografías...

AS COMPETENCIAS BÁSICAS

A LOE* estableceu oito competencias básicas que o alumnado debe desenvolver e acadar ao longo do ensino básico. Aínda que estas veñen indicadas para o ensino obrigatorio, é preciso que o seu desenvolvemento se inicie desde o comezo da escolarización, de xeito que a súa adquisición se realice de forma progresiva e coherente.

Estas competencias, polo tanto, orientarán e impregnarán o currículo de educación infantil, téndose como referentes que guíen a práctica educativa e condicionen o tratamento das áreas.

No marco da proposta realizada pola Unión Europea establecéronse oito competencias básicas:

- Competencia en comunicación lingüística.**CCL**
- Competencia matemática.**CMT**
- Competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico.**CIMF**
- Tratamento da información e competencia dixital.**CTICD**
- Competencia social e cidadá.**CSC**
- Competencia cultural e artística.**CCA**
- Competencia para aprender a aprender.**CAA**
- Autonomía e iniciativa persoal. **AIP**

*** Na LOMCE aparecen con outras nomeclaturas.**

Avaliación: Indicadores observables específicos das diferentes áreas

Escala de valoración: Con dificultade

Sen dificultade

En proceso

ÁREA DE COÑECAMENTO DE SI MESMO E AUTONOMÍA PERSOAL

BLOQUE 1

O corpo e a propia imaxe	
Cráterios de avaliación	Indicadores específicos
A- Recoñecer, identificar e representar o corpo na súa globalidade e as súas diferentes partes.	A•Sinala as partes principais do seu corpo. B•Identifica e nomea elementos de segmentos corporais. C•Sinala correctamente partes e detalles do corpo (talón, pestanas, cellas...). D•Nomea as partes do corpo sobre si mesmo/a e sobre as outras persoas. E•Recoñece e acepta as súas características persoais. F•Pode describir características e circunstancias persoais. G•Fai unha descrición axeitada doutra persoa. H•Capta e describe diferenzas e semellanzas entre persoas. I• Logra un esbozo da figura humana: cabeza e corpo, brazos, mans, pernas e pes.
	J•Chega á representación completa do esquema corporal. K•Debuxa a figura humana respectando as proporcións. L•Representa o esquema corporal en diferentes posicións.
B - Coordinar e controlar o seu	A•Ten unha boa coordinación de movementos. B•Globalmente móvese con axilidade. C•Controla o corpo en movemento, adaptando a resposta motriz ás dimensións e elementos do espazo. D•Salta sen dificultade E•Confía nas súas posibilidades de acción e movemento. F•É capaz de coordinar a súa acción coa das demais compañeiras e compañeiros cando o xogo o require. G•Mantén o equilibrio estático: sobre un

corpo, as súas posibilidades motrices e adaptalo ás características dos obxectos, á acción e á vida cotiá.	pé, nas puntas... H•Mantén o equilibrio nos desprazamentos, nos saltos... I• Mantén o equilibrio cando transporta algún obxecto. J•Esfórzase e pon a proba a súa habilidade motriz. K•É capaz de relaxarse con facilidade. L•É capaz de relaxarse e descansar cando hai un ambiente propicio. M•É capaz de relaxar segmentos independentes do seu corpo.
--	---

O corpo e a propia imaxe	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
C- Recoñecer os sentidos e identificar percepcións e sensacións.	A•Identifica os sentidos e os seus órganos como fontes de sensacións para o descubrimento propio e do seu contorno. B•Identifica diferentes sensacións táctiles e descríbeas. C•Discrimina obxectos polo seu tacto: rugoso-liso. D•Discrimina obxectos polo seu tacto: áspero- suave. E•Discrimina obxectos polo seu tacto: duro-brando. F•Distingue temperaturas: xeadó, frío, morno, quente e moi quente. G•Identifica diferentes sensacións gustativas e descríbeas. H•Recoñece os catros sabores fundamentais (doce, salgado, amargo e ácido). I• Identifica diferentes sensacións olfactivas e descríbeas. J•Recoñece olores agradables e desagradables. K•Identifica nos olores intenso-suave. L•Identifica diferentes sensacións visuais e descríbeas. M•Identifica as cores. N•Identifica diferentes sensacións auditivas, diferenciando e identificando diferentes tipos de son e a súa intensidade. Ñ•Discrimina silencio-son. O•Localiza unha fonte sonora fixa, sen

	apoio visual. P•Localiza unha fonte sonora en movemento, sen apoio visual. Q•É quen de manifestar verbalmente o seu agrado ou molestia ante determinadas situacións. • Verbaliza as súas percepcións. • É capaz de mostrar preferencias.
--	--

O corpo e a propia imaxe	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
D-Construír unha imaxe positiva propia e aceptar a súa identidade, manifestando confianza nas súas posibilidades e recoñecendo as súas limitacións.	A•Recoñece e acepta as súas características persoais. B•Ten confianza nas súas posibilidades nas tarefas habituais. C•Ten autonomía nas accións encamiñadas á satisfacción das necesidades básicas: a alimentación, a hixiene e o coidado propio do seu contorno. D•Mostra constantemente desexos de superación. E•Mostra satisfacción polas súas accións e producións. F•Gústalle facer encargos e ter responsabilidades. G•É quen de solicitar axuda cando a precisa. H•Amosa confianza ante persoas e situacións novas aceptando a súa axuda. I• Actúa por iniciativa propia. J•Ten iniciativa e intenta executala. K•Ten en conta os riscos e inhíbese. L•Amósase espontáneo/a nos seus comportamentos cotiáns. M•Actúa con decisión cando realiza unha actividade ou xogo e controla os riscos. N•Organízase de acordo coas súas posibilidades. Ñ•Móstrase prudente ante os desafíos. • Proponlle novas ideas ao grupo. • Persevera na realización das súas actividades e na busca de estratexias para a resolución dos problemas cotiáns. • Intégrase en xogos de grupo,

cooperando cos demais nenos e nenas.

O corpo e a propia imaxe	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
E-Identificar semellanzas e diferenzas entre as persoas valorando positivamente a diversidade.	A•Verbaliza e acepta diferenzas físicas entre as persoas. B•Non mostra actitudes discriminatorias ante as diferenzas. C•Identifica características diferentes nun compañeiro ou nunha compañeira e adopta posturas non discriminatorias. D•Percibe cambios físicos en si mesmo/a. E•Percibe cambios físicos nos/as demais. F•Identifica as características do seu sexo e participa en xogos, actividades, etc., independentemente do xénero.
F- Identificar e manifestar os propios sentimentos, vivencias, emocións e comprender os das demais persoas.	A•Expresa e identifica nel/a mesmo/a diferentes emocións. B•Expresa e identifica nel/a mesmo/a diferentes estados de ánimo. C•Acepta e amosa afecto, recoñecendo os sentimentos das demais persoas. D•Identifica nas demais persoas estados de ánimo e emocións. E•Amósase sensible aos sentimentos das outras persoas e préstalles axuda cando as ve en apuros. F•Prograsa no control dos seus sentimentos e emocións. G•Controla as emocións e impulsos negativos. H•Resolve positivamente os conflitos cotiáns, regulando os seus impulsos e emocións. I• Fai uso das posibilidades expresivas na vida cotiá. J•Recoñece e acepta mostras de afecto das persoas adultas e de nenas e nenos. • Non se enfada sen motivo. • Contrólase e cálmase facilmente.

- Solicita axuda para resolver conflitos.

BLOQUE 2

Xogo e movemento	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
A- Participar en xogos, mostrando destrezas motoras e habilidades manipulativas cada vez máis axustadas.	A•Elixo con facilidade o xogo. B•Coñece diferentes xogos propios de Galicia. C•Propón libremente xogos novos. D•É capaz de propoñer variacións pequenas nos xogos. E•Soluciona autonomamente as necesidades que xorden durante o xogo. F•Fai percorridos diversos mantendo o equilibrio. G•Gústalle participar en xogos que supoñen exercicio motor, como carreiras ou saltos. H•É quen de coordinar a súa acción coa das compañeiras e compañeiros, cando o xogo o require. I• Recolle pelotas coas dúas mans. J•Reproduce movementos a partir de consignas verbais (acochados, saltando...). K•Pode facer variacións bruscas na marcha ao escoitar un sinal. L•Presenta unha boa motricidade fina. M•Abotóase correctamente. N•Manexa as tesoiras axeitadamente. Ñ•Realiza encaixes e quebracabezas. O•Mostra habilidade nas construcións e na manipulación de pezas pequenas. P•Oriéntase e localiza lugares significativos. Q•Oriéntase ben en espazos exteriores e pouco coñecidos (saídas, excursións...). R•Segue itinerarios óptimos para se desprazar. S•Recolle e coloca os obxectos habituais da clase. T•Sitúa os obxectos e localízaos: diandetrás, dentro-fôra, arriba-abaixo, preto-lonxe, enriba- debaixo, primeiro-derradeiro.

	• Representa con material diverso espazos coñecidos. • Sabe colocar varios obxectos na mesma posición na que foron mostrados. • Localiza aproximadamente nun plano lugares significativos.
--	--

Xogo e movemento	
Critérios de avaliación	Indicadores específicos
B- Participar en xogos e actividades colectivas aceptando as normas que os rexen.	A•Intégrase en xogos de grupo. B•Acepta ter que esperar a súa quenda. C•Acepta as regras dos xogos. D•Móstrase conciliador/a nos conflitos que xorden no xogo. E•Pide perdón cando molesta ou cando lle fai dano a unha compañeira ou compañeiro. F•Acepta os seus erros e procura mellorar a súa actuación. G•Mantense participando nun mesmo xogo un tempo importante. H•Supera o feito de non gañar nos xogos de competición. I• Participa nos xogos cunha postura colaborativa e non dominante nin submisa. J•Amosa interese polos xogos cooperativos. K•Amosa interese polos xogos de parellas.

BLOQUE 3

A actividade cotiá	
Critérios de avaliación	Indicadores específicos
	A•Coñece e respecta as normas da escola. B•Distingue os diferentes momentos e situacións dentro da aula e adáptase a eles. C•Participa activamente nas actividades e tarefas. D•Actúa autonomamente. E•Acepta os seus erros e procura mellorar a súa actuación. F•Acepta e cumpre coas responsabilidades que se lle asignan. G•Defende os seus dereitos ante o grupo. H•Respecta os compañeiros e

A- Resolver con iniciativa e autonomía as actividades da vida cotiá, colaborar en tarefas e aceptar as normas.	compañeiras e persoas adultas. I• Séntese a gusto e está adaptado/a ao ritmo da aula. J•Entende as consignas e ségueas. K•Amosa unha actitude positiva ante as propostas de actividade. L•É capaz de concentrarse un tempo na mesma actividade. M•Amósase constante na súa actividade. N•Participa e colabora nas actividades de grupo. Ñ•Amósase ordenado/a nas súas tarefas. O•Esfórzase na realización das tarefas. P•Remata as tarefas e actividades que empeza. Q•Ten unha boa capacidade para organizarse nas actividades. R•Participa na planificación dos proxectos desenvolvidos na aula. • Fai propostas de actividades para realizar. • Planifica e coordina a súa acción coa dos compañeiros e compañeiras. • Soluciona pequenos problemas da vida cotiá.
--	---

BLOQUE 4

O coidado persoal e a saúde	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
	A•Coida e asea as diferentes partes do corpo con axuda dunha persoa adulta. B•Coida e asea as diferentes partes do corpo coa supervisión dun adulto. C•Identifica as necesidades dos hábitos de hixiene diario. D•É autónomo/a no coidado de si mesmo/a. E•Aséase cando se sente sucio/a. F•Emprega axeitadamente o lavabo. G•Emprega axeitadamente o servizo. H•Usa axeitadamente o xabón. I• Sóase correctamente. J•Vai só ao WC. K•Vístese só/a. L•Íspese só/a.

A- Manifestar hábitos de saúde, alimentación, hixiene corporal e benestar utilizando adecuadamente espazos e materiais.	M•Mostra desgusto ou malestar cando está sucio/a ou desaliñado/a. N•Ten interese por manter un aspecto limpo e aseado/a. Ñ•Come só/a sen ensuciarse. O•Recoñece as necesidades básicas do corpo. P•Recoñece a alimentación necesaria para a vida. Q•Ten interese por probar novos alimentos. R•Soluciona autonomamente as necesidades que xorden na comida. S•Amosa interese por descubrir os ingredientes e coñecer a procedencia dos alimentos. T•Toma conciencia da necesidade de alimentarse de forma saudable. U•Entra na aula con orde. • Sae da aula con orde. • Desprázase de forma autónoma, advertindo os perigos e amosando actitudes prudentes.
--	--

	V•Coloca a roupa na súa percha. W•Gústalle que o material de traballo estea no seu sitio. X•Ao rematar unha actividade individual, ordena o material. Y•Ao rematar unha actividade de pequeno grupo, colabora para ordenar o material. Z•Ordena o que ve desordenado. • Procura manter limpos os espazos.
B- Identificar situacións de risco e actuar coherentemente ante elas.	A•Identifica situacións perigosas e evítaas. B•Identifica obxectos perigosos adoptando as precaucións apropiadas en cada caso. C•Amosa cautela ante situacións descoñecidas.

ÁREA DE COÑECEMENTO DO CONTORNO

BLOQUE 1

Medio físico: elementos relacións e medida Mmedida	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
A - Explorar os obxectos e elementos do contorno inmediato e actuar sobre eles. Recoñecer os seus atributos e calidades. Agrupar, clasificar e ordenar estes elementos e coleccións, segundo distintos criterios.	A•Realiza exploracións e experimentacións cos materiais que se lle ofrecen. B•Experimenta cos obxectos e materiais para obter información e observar as reaccións. C•Identifica as propiedades físicas empregando os seus sentidos. D•Sabe describir algún atributo dun obxecto. E•Compara os obxectos segundo as súas propiedades físicas. F•Clasifica os obxectos atendendo á posesión dalgún atributo. G•Agrupar os obxectos atendendo á posesión dalgún atributo. H•Describe propiedades e características de obxectos e coleccións con base en diversos criterios. I• Pode reunir diversos obxectos de xeitos diferentes, cambiando o criterio de agrupamento. J•Agrupar obxectos por semellanzas. K•Pode facer comparacións a partir de semellanzas. • Pode facer comparacións a partir de diferenzas. • Pode ordenar un conxunto de obxectos empregando diversos criterios sucesivamente (forma, cor, tamaño...).
	N•Realiza series sinxelas seguindo un criterio dado. Ñ•Enumera diferenzas e semellanzas entre obxectos pola cor.

	O•Enumera diferenzas e semellanzas entre obxectos pola forma. P•Enumera diferenzas e semellanzas entre obxectos polo material. Q•Enumera diferenzas e semellanzas entre obxectos polo tamaño. R•Recoñece con que criterio se estableceu unha colección. S•A partir dunha colección feita cun criterio, agrupa os elementos noutras dúas ou tres seguindo un novo criterio. T•Ordena obxectos segundo un criterio: tamaño, forma... U•Ordena coleccións polo número de elementos que ten, de maior a menor. V•Ordena coleccións polo número de elementos que ten de menor a maior. W•Nunha ordenación verbaliza cal vai “antes de”, “despois de”, “entre”. X•É quen de introducir un elemento máis nunha colección ordenada, no lugar axeitado. • Recoñece o criterio de ordenación nunha colección.
--	--

B- Empregar os números para identificar, contar, clasificar, informarse e ordenar elementos da realidade,	A•Emprega os cuantificadores básicos (máis, menos, igual). B•Interésanlle os números e o seu emprego na vida cotiá. C•Identifica os diferentes usos e funcións dos números. D•Fai agrupacións de obxectos atendendo a unha determinada cantidade. E•Asocia algúns números coas cantidades que representan. F•Representa cantidades empregando diferentes estratexias (debuxando os obxectos, raias, et.). G•Coñece a serie numérica. H•Escribe os números convencionalmente. I• Emprega a acción de contar como estratexia para a obtención dun dato numérico. J•Emprega os cuantificadores para
--	--

aproximándose ao seu valor notacional e conceptual	resolver problemas matemáticos por estimación (máis que, tanto como, menos que). K•Participa en xogos de mesa sinxelos. L•Fai uso do número en situacións funcionais e cun valor notacional en actividades como: realización dunha axenda de teléfonos, matrícula dos coches, calendario... M•Fai uso do número en situacións funcionais e cun valor conceptual como: indicar as cantidades dos ingredientes dunha receita, recoller o número de nenos que asisten a unha excursión, compoñentes dun equipo... • Compara e ordena axeitadamente as cantidades.
--	--

C- Propoñer e resolver problemas sinxelos.	A•Resolve situacións problemáticas realizando estimacións. B•Busca estratexias para resolver situacións problemáticas. C•Resolve situacións problemáticas localizando datos numéricos. D•Resolve situacións problemáticas facendo reparticións. E•Resolve manipulativamente pequenos problemas e situacións problemáticas concretas relacionados coa súa vida diaria que implican a aplicación de operacións de calculo sinxelas. •F Realiza cálculos mentais sinxelos.
D- Empregar e comparar magnitudes de peso, lonxitude e capacidade coa finalidade de	A•Realiza estimacións de medidas de peso (comparando, sopesando, observando...). B•Realiza estimacións de medidas de lonxitude (comparando, sopesando, observando...). C•Realiza estimacións de medidas de capacidade (comparando, sopesando, observando...). D•Realiza estimacións de medidas de tempo (comparando, sopesando, observando...). E•Mide empregando as mans, os brazos e os pés. F•Mide obxectos e ordénaos: máis grande que, máis pequeno que.

resolver problemas relacionados con situacións cotiás.	G•Emprega medidas arbitrarias de lonxitude (varas, cordeis...) para resolver situacións problemáticas. H•Emprega medidas arbitrarias de capacidade (mans, cuncas, botellas...) para resolver situacións problemáticas. I•Comproba a diferente capacidade de recipientes transvasando o seu contido. • Identifica a capacidade de recipientes empregando diferentes unidades de medida. • Iniciouse no emprego, en situacións significativas, de sistemas de medición convencionais, como regras, termómetros, reloxos, pesas, calendario, etc.
--	--

Medio físico: elementos, relacións e medida	
Crterios de avaliación	Indicadores específicos
E- Recoñecer algúns aspectos xeométricos básicos –liñas, puntos, rectángulos, cadrados, triángulos, círculos, esferas, cubos–	A•Explora ludicamente as propiedades e as características dalgúns corpos xeométricos elementais. B•Recoñece algunhas figuras xeométricas: rectángulo, cadrado, círculo, triángulo. C•Recoñece aspectos xeométricos: liña, punto. D•Recoñece aspectos xeométricos das figuras xeométricas: rectángulos, cadrados, triángulos, círculos (lados, forma...). E•Recoñece aspectos xeométricos da esfera e do cubo. • Representa as formas xeométricas básicas. • Asocia as figuras xeométricas coas formas presentes no seu contorno.
F- Describir e representar dun xeito elemental a	A•Coloca os obxectos e localízaos empregando as nocións: dentro-fóra. B•Coloca os obxectos e localízaos empregando as nocións: preto-lonxe. C•Coloca os obxectos e localízaos empregando as nocións: abaixo-arriba. D•Coloca os obxectos e localízaos

situación das propias nenas e nenos en relación cos obxectos e as demais persoas, usando vocabulario topolóxico elemental.	empregando as nocións: diante-detrás. E•Coloca os obxectos e localízaos empregando as nocións: ao lado (un lado e outro lado), no medio. F•Emprega as nocións espaciais para explicar a localización dalgún obxecto ou persoa. G•Representa e interpreta o espazo empregando debuxos, fotografías, planos, mapas... • Representa os espazos nos que se desenvolve (plano da aula, plano do centro, itinerarios...). • Localiza aproximadamente nun plano lugares significativos.
---	---

G- Usar e comprender nocións temporais básicas ordenando temporalmente feitos referidos á súa vida.	A•Realiza estimacións temporais. B•Ordena as accións máis relevantes do día. C•Ordena temporalmente as súas descrições utilizando correctamente as nocións: onte, hoxe, mañá. D•Diferenza os días da semana en relación coas actividades que se fan habitualmente. E•Capta a periodicidade dos sucesos e situacións asociadas á súa actividade. F•Anticipa e recorda unha secuencia de eventos. G•Pode relacionar feitos concretos cunha determinada época do ano (estacións do ano). H•É consciente da constante repetición dalgúns feitos. I• Asocia tempos horarios con determinadas accións (saída ao recreo, xantar, durmir...). J•Diferenza as nocións temporais de: día-noite. K•Diferenza as nocións temporais de: antes- despois-agora. L•Diferenza as nocións temporais de: onte-hoxe- mañá. • Diferenza as nocións temporais de: pola mañá- pola tarde-pola noite. • Iniciouse no emprego do calendario para sinalar feitos significativos da súa vida.
--	---

BLOQUE 2

Achegamento á natureza	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
A- Dar mostras de interesarse polo medio natural e os seus cambios. Identificar e nomear algúns dos seus compoñentes, establecendo relacións sinxelas de interdependencia. Manifestar actitudes de coidado e respecto cara á natureza e participar en actividades para conservala.	A•Ten curiosidade por todo o que o rodea. B•É meticoloso/a nas súas observacións. C•Descobre aspectos novos a través das súas observacións. D•É quen de rexistrar as súas observacións. E•A observación lévaa a formular interrogantes e a buscar explicacións. F•Fai preguntas sobre obxectos, situacións, persoas e fenómenos. G•Mantén unha actitude observadora, o que lle permite ter moitos coñecementos dos elementos do medio. H•Diferenza entre ser vivo e obxecto inerte. I• Identifica algunha característica e función vital dos seres vivos. J•Describe características físicas (partes, forma, cor...) e funcionais (alimentación, desprazamento...) de animais e plantas. K•Relaciona determinados animais co seu hábitat natural. L•Valora a utilidade e a importancia dos animais e plantas para o home. M•Coñece os coidados básicos que requiren animais e plantas para vivir. N•Busca explicacións sobre as causas e as consecuencias de fenómenos do medio natural e dos producidos pola acción humana. Ñ•Sabe diferenciar e describir consecuencias de fenómenos atmosféricos habituais (sol, choiva, xeo...). • Gústalle participar nos proxectos e pequenas investigacións que se fan na aula. • Toma a iniciativa para manipular e probar solucións.
	Q•Formula hipóteses e contrástaas

	coas das outras persoas antes de pasar á realización R•Extrae conclusións. S•Traduce o que observou ou experimentou á linguaxe verbal ou xestual. T•Representa con debuxos o observado ou experimentado. U•Relaciona as explicacións da persoa docente con experiencias concretas súas. V•Anticipa as distintas fases dun proxecto ou acción. W•Goza ao realizar actividades individuais e de grupo en contacto coa natureza. X•Nas saídas, móstrase prudente e evita situacións de perigo. Y•Identifica normas básicas para a conservación do contorno. Z•É respectuoso/a co medio no que vive. A1•Amósase sensible cara á conservación e mantemento de ambientes limpos e non contaminados. • Adopta actitudes críticas ante prácticas que entorpecen a conservación e o coidado do medio (vertido de ríos, corta de árbores...).
B- Identificar e recoñecer as diferentes etapas da vida nas persoas e noutros seres vivos.	A•Identifica que os seres vivos seguen un ciclo vital: nacen, medran, reproducense e morren. B•Identifica características e cambios nos procesos de crecemento e etapas de desenvolvemento das persoas e outros seres vivos. C•Identifica as necesidades nas etapas de desenvolvemento das persoas e doutros seres vivos (alimentación, hixiene...).

BLOQUE 3

Cultura e vida en sociedade	
Critérios de avaliación	Indicadores específicos

A- Identificar e coñecer os grupos sociais máis significativos do seu contorno e algunhas características da súa organización.	A•Nomea os membros da súa familia. B•Comprende e sabe explicar as relacións máis básicas entre familiares. C•Coñece o seu propio lugar dentro da familia. D•Coñece as persoas do seu marco social e os seus nomes. E•Recoñece e respecta os diferentes tipos de familias. F•Conta cousas das súas experiencias familiares. G•É quen de transmitir mensaxes da escola á casa e da casa á escola. H•Acepta e respecta as normas de funcionamento da aula. I• Adapta o seu comportamento ás regras dos diferentes contextos. J•Da explicación do sentido das normas. K•Coñece as rutinas da aula. L•Recoñece o persoal que traballa nas dependencias escolares e explica a súa función. M•Ten en conta as demais persoas nas súas accións e rutinas diarias. N•Busca a seguridade das persoas adultas próximas e desenvolve empatía e hábitos cooperativos cos iguais. Ñ•Colabora co resto dos compañeiros e compañeiras na vida da aula. • Ten capacidade para xogar cos compañeiros e compañeiras chegando a acordos. • Ten capacidade para propoñer e organizar xogos. • Maniféstase integrador/a: comparte material, cede ante os conflitos, colabora co resto do grupo... • Amósase conciliador/a cando xorde un conflito.
	S•Identifica o rol do profesor na aula. T•Identifica o rol dos pais na súa casa.

	U•Gústalle compartir xogos cos compañeiros e compañeiras. V•Asume as responsabilidades que lle son asignadas. W•Maniféstase colaborador/a, coidadoso/a e sensible nas relacións que establece. X•Busca a relación coa persoa docente para: contarlle as súas cousas, vivencias, pedir axuda e pedir ou comprobar información sobre temas diversos.
B- Recoñecer, identificar e poñer exemplos sinxelos dalgúns servizos comunitarios.	A•Diferenza establecementos comerciais pola súa función e polos produtos que teñen. B•Coñece distintos oficios e recoñece o seu valor na sociedade. C•Coñece os medios de transporte e comunicación. D•Valora os diferentes servizos sociais e comunitarios do seu contorno (mercado, atención sanitaria, medios de transporte...). E•Ten superados os estereotipos sexistas referidos a persoas usuarias dalgún servizo comunitario e dos profesionais que alí desenvolven os seu traballo.

C- Recoñecer algunhas manifestacións culturais próximas e doutras realidades, valorando a súa diversidade e riqueza.	A•Mostra interese polas celebracións ou eventos da escola, familia ou localidade. B•Participa e recoñece as festas populares que se celebran no seu contorno. C•Coñece feitos, costumes e obxectos relacionados coas celebracións. D•Identifica algunhas manifestacións culturais próximas. E•Identifica e valora manifestacións culturais doutras realidades. F•Sente curiosidade por achegarse ao coñecemento de sucesos relevantes da historia da comunidade galega, de España e do mundo. G•Sente curiosidade por achegarse ao coñecemento de persoas relevantes da historia da comunidade galega, de España e do mundo.
--	---

ÁREA DE LINGUAXES: COMUNICACIÓN E REPRESENTACIÓN

BLOQUE1

LINGUAXE VERBAL: escoitar, falar e conversar	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
A- Utilizar a lingua oral do modo máis conveniente para unha comunicación positiva con iguais e con persoas adultas, segundo as intencións comunicativas.	A•Manifesta interese por comunicarse con outras persoas. B•Comunícase coas persoas adultas. C•Comunícase cos compañeiros e compañeiras. D•Respecta as quendas de palabra e sabe escoitar. E•Participa activamente nas conversas da aula. F•Fai achegas coherentes ás conversas en grupo. G•Mantén unha actitude de escoita e respecto cara ás demais persoas. H•É quen de solicitar axuda verbalmente cando a precisa. I• Recorda feitos e situacións vividas na clase e participa na súa narración. J•Expresa con espontaneidade e

coherencia emocións, sentimentos e vivencias.

K•É preciso nas súas explicacións.

L•Pregunta o significado das palabras.

M•Emprega con precisión o vocabulario que posúe.

N•Incorpora ao seu vocabulario as palabras novas.

- Ten un vocabulario rico.
- Usa frases de construción sinxela.
- Exprésase con frases correctas e terminadas.
- Emprega estruturas afirmativas, negativas, interrogativas, admirativas... axeitadamente e con entoación correcta.

R•Estrutura ben as frases:
concordancia singular/plural.

S•Estrutura ben as frases:
concordancia
masculino/feminino.

T•Estrutura ben as frases:
concordancia
suxeito/verbo/complementos.

U•Fai correctamente as concordancias
regulares (artigos, pronomes, verbos,
adxectivos...).

V•Ten unha linguaxe fluída.

W•Emprega expresións convencionais de
cortesía para saudar: ola, bos días, boas
tardes e boas noites.

X•Emprega expresións convencionais
de cortesía para despedirse: adeus, ata
mañá, ata logo.

Y•Emprega expresións convencionais
de cortesía para agradecer: grazas.

Z•Emprega expresións convencionais
de cortesía para solicitar axuda: por
favor.

A1•Emprega expresións convencionais
de cortesía para escusarse: perdón,
síntoo, desculpa.

A2• Emprega axeitadamente
cumprimentos socialmente
establecidos na relación cos seus
compañeiros e compañeiras.

- Adecúa o seu ton de voz á situación.
- Emprega sinais extralingüísticos (xesto, entoación, expresión) para reforzar o significado das súas mensaxes.

B- Comprender mensaxes orais diversas, mostrando unha actitude de escoita atenta e respectuosa.	A•Presta atención ás informacións que lle transmiten outras persoas. B•Comprende instrucións sinxelas. C•Comprende as explicacións que se dan na clase. D•Comprende a idea central dunha explicación. E•Comprende as ordes e consignas habituais. • Comprende ordes complexas que implican dúas ou tres accións consecutivas. • Diferenza o que son ordes, desexos e preguntas.
---	---

BLOQUE 2

Lingua estranxeira	
Critérios de avaliación	Indicadores específicos
A- Amosar unha actitude positiva cara á aprendizaxe dunha lingua estranxeira, interesándose por participar en interaccións orais en rutinas, xogos e situacións habituais de comunicación.	A•Amosa interese por participar en interaccións orais nunha lingua estranxeira. B•Mantén unha actitude positiva cara á lingua estranxeira. C•Amosa interese por coñecer aspectos da lingua e cultura estranxeira. D•Participa empregando formas non lingüísticas (xestos, accións) en actividades desenvolvidas na lingua estranxeira. E•Gusta de participar nas actividades lúdicas propostas de imitación e repetición de sons, palabras e enunciados significativos. F•Participa activamente nas actividades que combinan o uso da lingua e a resposta corporal implicada pola orde emitida. G•Amosa interese por coñecer cancións e rimas noutra lingua. H•Emprega expresións convencionais de cortesía de saúdo, na lingua estranxeira. I• Emprega expresións convencionais de cortesía de despedida na lingua estranxeira. J•Emprega expresións convencionais de cortesía para desculparse na lingua estranxeira. • Emprega expresións convencionais de

cortesía de agradecemento na lingua estranxeira.

BLOQUE 3

Aproximación á lingua escrita. Achegamento á literatura	
Criterios de avaliación	Indicadores específicos
A- Mostrar interese polos textos escritos presentes na aula e no contorno próximo, iniciándose no seu uso e na comprensión das súas finalidades. Interesarse e participar nas situacións significativas de lectura e escritura que se producen na aula desenvolvidas por persoas lectoras e escritoras competentes.	A•Mostra interese polos textos escritos presentes no seu contorno. B•Percibe que as palabras, escrituras indeterminadas, números, notas musicais, iconas e outros símbolos e signos convencionais teñen unha funcionalidade determinada. C•Solicita que lle lean para obter información. D•Formula hipóteses sobre o que pode estar escrito en diferentes textos. E•Asocia producións escritas con significados. F•Recoñece que os signos escritos comunican e expresan informacións. G•Fai preguntas para coñecer o que está escrito en carteis, revistas... H•É quen de inventar e interpretar o que pon un texto deducíndoo da súa finalidade e do contexto. I• Recoñece a funcionalidade dos textos enumerativos (localizar informacións concretas), como carteis, listas... J•Recoñece a funcionalidade dos textos informativos (coñecer ou transmitir explicacións e informacións de carácter xeral), como noticias de prensa, correspondencia persoal... K•Recoñece a funcionalidade dos textos literarios (entretemento e diversión), como contos, lendas, poesías... L•Recoñece a funcionalidade dos textos expositivos (comprender ou transmitir novos coñecementos), como biografías, libros de consulta...

	• Recoñece a funcionalidade dos textos prescritivos (regular a acción para a consecución dalgún obxectivo), como receitas de cociña, regras de xogo....
	N•Recoñece algunha propiedade significativa dos textos enumerativos (relación co real, estrutura, modo de lectura...). Ñ•Recoñece algunha propiedade significativa dos textos informativos (formato, estrutura, extensión...). O•Recoñece algunha propiedade significativa dos textos literarios (relación título contido, estrutura, personaxes...). P•Recoñece algunha propiedade significativa dos textos expositivos (formato, estrutura, modo de lectura...). Q•Recoñece algunha propiedade significativa dos textos prescritivos (formato, estrutura, modo de lectura...). R•Recoñece o seu nome. S•Recoñece o nome das compañeiras e compañeiros. T•Percibe diferenzas e semellanzas entre palabras atendendo a propiedades cuantitativas (cantidade de letras, palabras longas e curtas). U•Percibe diferenzas e semellanzas entre palabras atendendo a propiedades cualitativas (variedade de grafías).
B-Producir diferentes textos individualmente ou en grupo –con escritura convencional ou non–, iniciándose no	A•Iniciouse no uso da escrita en situacións contextualizadas e reais. B•No proceso de aprendizaxe da lingua escrita atópase na etapa indeterminada. C•No proceso de aprendizaxe da lingua escrita atópase na etapa silábica sen correspondencia. D•No proceso de aprendizaxe da lingua escrita atópase na etapa silábica-alfabética. E•No proceso de aprendizaxe da lingua escrita atópase na etapa alfabética. F•É respectuoso e acepta as escrituras das compañeiras e compañeiros que escriben cunha hipótese menos evolucionada. G•Gusta de facer uso da escritura

uso do teclado para a codificación, con propósitos e intencións diferentes: recoller e transmitir información, entretemento...	(convencional ou non) para transmitir información. H•Gusta de facer uso da escritura (convencional ou non) para escribir un conto. I• Reproduce, tendo en conta as diferentes etapas individuais no proceso de adquisición da lingua escrita, textos. J•Reescribe, tendo en conta as diferentes etapas individuais no proceso de adquisición da lingua escrita, textos. K•Recrea, tendo en conta as diferentes etapas individuais no proceso de adquisición da lingua escrita, textos. • Iniciouse no uso do teclado para a codificación.
--	---

C- Gozar compartindo a escoita e a lectura en voz alta de textos literarios: contos, relatos, lendas, poesías, rimas, adiviñas...	A•Escoita con atención a lectura de diferentes textos literarios: contos, relatos, lendas, poesías, rimas, adiviñas... B•Comparte coas compañeiras e compañeiros interpretacións, sensacións, emocións e opinións tras a escoita de textos literarios. C•Gusta de participar e compartir en incipientes faladoiros literarios. D•Gusta de participar en xogos lingüísticos –encadeados de palabras, adiviñas, trabalinguas, onomatopeas...– acompañados de respostas corporais.
D- Utilizar a biblioteca con respecto e coidado, valorándoa como recurso informativo e de entretemento.	A•Respecta e coida a biblioteca da aula. B•Ten unha actitude activa ante a lectura. C•Gústalle mirar e “ler” libros autonomamente. D•Fai uso da biblioteca valorándoa como fonte de información e como fonte de pracer. E•Fai uso da biblioteca valorándoa como espazo no que se divirte.

BLOQUE 4

LINGUAXE ARTÍSTICA: plástica, musical e corporal	
Critérios de avaliación	Indicadores específicos
	A•Participa con interese en actividades expresivas.

A- Expresarse e comunicarse utilizando medios, materiais e técnicas propios das diferentes linguaxes artísticas e audiovisuais	B•Combina diferentes recursos expresivos de maneira orixinal. C•Descobre as posibilidades expresivas do seu propio corpo. D•Comprende os xestos e as manifestacións corporais como unha forma de comunicación. E•É orixinal na súa expresión. F•Gusta de explorar sensorialmente os elementos presentes no contorno. G•Amosa imaxinación e iniciativa nas súas producións plásticas. H•As súas producións están organizadas. I• As súas producións plásticas son orixinais e creativas. J•Valora e respecta as producións dos compañeiros e compañeiras. K•Fai valoracións estéticas. L•Emprega todas as cores. M•Mestura as cores. N•Fai uso de elementos da linguaxe plástica para lles dar maior expresividade ás súas producións (liña, forma, cor, textura, espazo e volume). Ñ•Explora as posibilidades plásticas e creativas de distintos materiais (papeis, cartón, arame, plástico, teas, cortiza, barro...) como recurso e medio de expresión. O•Explora as posibilidades plásticas e creativas de distintos útiles (rasquetas, cepillos, esponxas, pinces...) como recursos e medio de expresión. • Explora as posibilidades plásticas e creativas de distintos soportes (pantalla do ordenador, mesa de area, retroproyector, encerado dixital...) como recursos e medio de expresión.
	Q•Fai uso do debuxo como medio de expresión e comunicación de feitos, sentimentos, emocións, vivencias, fantasías, experiencias... R•Fai uso da pintura como medio de expresión e comunicación de feitos, sentimentos, emocións, vivencias, fantasías, experiencias... S•Fai uso da colaxe como medio de expresión e comunicación de feitos, sentimentos, emocións, vivencias,

B- Expresarse e comunicarse utilizando medios, materiais e técnicas propios das diferentes linguaxes artísticas e audiovisuais	fantasías, experiencias... T•Fai uso do modelado como medio de expresión e comunicación de feitos, sentimentos, emocións, vivencias, fantasías, experiencias... U•Emprega os recursos expresivos coñecidos en situacións novas. V•Gusta de experimentar coa luz, as sombras e a cor facendo uso de lanternas, lámpadas, proxector... e descubrindo as súas posibilidades creativas e plásticas. W•Traballa con interese con calquera tipo de material. X•Utiliza todo o espazo gráfico. Y• Valora as diferentes obras plásticas presentes na aula e no contorno, museos e exposicións. Z•É quen de expresar a través das diversas linguaxes as sensacións e emocións que lle producen as obras plásticas. A1•Sinala gustos persoais indicando que obras lle gustan e cales non. • Participa na planificación do proceso de elaboración dunha obra. • Realiza diferentes bosqueños na creación dunha obra, nos que vai realizando melloras. • Explora as propiedades sonoras do corpo. • Explora as posibilidades sonoras da voz. • Explora as posibilidades sonoras de obxectos cotiáns e de instrumentos musicais.
---	--

- Expresarse e comunicarse utilizando medios, materiais e técnicas propios das diferentes linguaxes artísticas e audiovisuais	A7•Diferenza son e silencio. A8•Recoñece sons do contorno natural e social. A9•Reproduce esquemas rítmicos. A10• Gústalle imitar sons e ritmos diversos. A11• Participa cando se fan actividades musicais. A12• Produce sons e ritmos empregando instrumentos musicais. A13• Mostra unha actitude de atención e relaxación diante da escoita
--	---

	de distintas obras musicais populares, clásicas e contemporáneas. • Acórdase das cancións e fragmentos de música traballados.
B- Mostrar interese por explorar as súas posibilidades de expresión e representación, por gozar coas súas producións e por compartir as experiencias creativas, estéticas e comunicativas.	A•Participa activamente nas representacións e no xogo dramático. B•Coordina as súas accións coas das demais nenas e nenos. C•Expresa emocións con xestos e expresións. D•Participa activamente e goza en actividades de dramatización, xogo simbólico e outros xogos de expresión corporal. E•Participa activamente na interpretación de cancións e xogos musicais. F•Participa activamente na interpretación de danzas colectivas e individuais. • Colabora na elaboración dos elementos necesarios para a ambientación das actividades de dramatización, danzas...

BLOQUE 5

LINGUAXE AUDIOVISUAL E TECNOLOXÍAS DA INFORMACIÓN E DA COMUNICACIÓN	
Critérios avaliación	Indicadores específicos
A- Utilizar, na medida das súas posibilidades, a linguaxe audiovisual e as tecnoloxías da información e comunicación como vehículo de expresión e comunicación.	A•Demostra interese e gusto polas actividades nas que se empregan as TIC. B•Fai uso das tecnoloxías da información e da comunicación, na procura de información para o desenvolvemento de proxectos na aula. C•Fai uso do ordenador na produción de textos, a través de programas de edición de textos. D•É quen de prender e apagar o ordenador. E•Manexa o rato do ordenador. F•Identifica e usa as iconas para acceder aos programas. G•Recoñece a utilidade do escáner. H•É quen de imprimir unha creación. I• Recoñece a utilidade da cámara fotográfica como ferramenta para captar a realidade. J•Utiliza, na medida das súas

posibilidades, as ferramentas tecnolóxicas como medios de expresión.

- Fai un uso moderado das ferramentas tecnolóxicas.